

Виховання морально-соціальної зрілості дітей на засадах духовності

Добре жити тому,
чия душа і дума
добро навчилися любити.

Т.Г. Шевченко

Надзвичайно значущим для сьогоднішнього є прийнятий глибоким смислом вислів Канта: «Навчитися того, яким треба бути, щоб бути людиною». Прогресивні педагоги незалежної України все гостріше ставлять питання про необхідність плекання духовно-моральної генерації демократичної держави на засадах християнської моралі. Відродження українського суспільства формує нове соціальне замовлення — виховання людини з новими поглядами на життя, з новими вимогами до нього, людини творчої, ініціативної, гуманної, морально-духовної, культурної, інтелектуальної та вільної від догм.

Слід відзначити, що сьогодні, на жаль, складається тип молодого людини без віри в завтрашній день, людини, яка заперечує духовні цінності, людини зі споживацькими нахилами і цинічним відношенням до традиційних святинь — праці, сім'ї, любові, Батьківщини. Все частіше бачимо, що у стосунках між дітьми немає щирості, поваги, важливих якостей, без яких людина не може називатися справжньою людиною. Тому якщо терміново не взятися за виховання підростаючого покоління на гуманістичних, духовних, толерантних засадах, наше суспільство чекає духовна катастрофа. Отже, настав час осмислити істину — від людини розумної людство розвивається до людини духовної. Акумулятором духовності мають виступати релігія, мораль, наука, мистецтво, культура.

Останнім часом в Україні активізувалася увага громадськості до духовно-моральних та соціальних проблем, і дитячі бібліотеки можуть закласти і свою цеглину в розбудову держави на засадах Істини, Добра, Краси. Для реалізації завдань виховання морально-соціальної зрілості дітей на засадах духовності необхідно передусім оцінити свої реальні можливості та співставити їх з потребами суспільства загалом і, зокрема, такої категорії, як підростаюче покоління. Саме тому, визначаючи свої плани щодо організації роботи у цьому напрямі, наша бібліотека дбає не тільки про забезпечення учнівської молоді знаннями, але й про утвердження у них моральних переконань, виховання моральних якостей, формування духовно багатого особистості, яка б оволоділа національними і загальнолюдськими цінностями. Тісно співпрацюючи з загальноосвітніми навчальними закладами та іншими установами, які опікуються питаннями дитинства, і осмислюючи досвід духовної педагогіки, ми прийшли до висновку про необхідність вчити дітей розбиратися в дуже непростих життєвих ситуаціях. Ця ідея переросла з часом в програму розвитку творчої, духовно багатого особистості, яку ми назвали «Морально-етичне виховання особистості в період розбудови держави», і яка орієнтована на активний діалог з підлітками. Головною метою своєї діяльності працівники нашої бібліотеки вбачають у розповсюдженні духовної культури серед дітей, формуванні потреб у читанні, розкритті багатограничних можливостей особистості. Все це не лише сприятиме виховному процесу школи, а й створить нові можливості для морально-етичного виховання дітей.

Подальшого розвитку набуває, зокрема, соціальна діяльність бібліотеки, пошук ефективних форм і методів роботи з дітьми взагалі, а також з дітьми з особливими потребами, сиротами, позбавленими батьківської опіки, з багатодітних та неповних сімей. Розроблена нами програма постійно удосконалюється, оновлюється, розширюється, що створює нові можливості для спілкування з підростаючим поколінням та надання йому допомоги в оволодінні і засвоєнні навіть таких дещо ефемерних, як для них, понять, як то «душа», «совість», «гріх», «добро», «зло», «честь», «гідність», «відповідальність». Працівники бібліотеки використовують різні методичні підходи, форми співпраці, які дозволяють розвивати і активізувати думку учня, його почуття, сприяють розкриттю його креативних здібностей. Нам дуже важливо навчитися розуміти світ переживань дитини, відчуті її емоційний стан і своєчасно відгукнутися на нього. Для цього використовуємо анкетування, тестування і обговорення практичних ситуацій. Ми часто розмовляємо з дітьми на теми: «Заради чого живе наша душа», «Совість і заздрість», «Життя в гармонії з собою і світом», «Жити за законами християнської етики і естетики», «Духовність — храм людської душі», «Яка совість — така честь». Діти активно відгукуються, їм подобаються такі бесіди, їм взагалі подобаються серйозні «дорослі» розмови і справи.

Щорічні мандри стежками мальовничої Хортиці працівників відділу краєзнавства з читачами-учнями старших класів надають можливість кожній дитині побути на самоті з собою, прилучитися до духовних традицій рідного краю. Перебування на природі допомагає їм зрозуміти свій духовний світ, сильніше, можливо, пережити почуття провини за якісь вчинки, відчуті прагнення до моральних висот. Для нас важливо поступово показати вплив краси природи на духовне життя. Спочатку ми вивчаємо та визначаємо, як саме природа може задовольняти прагнення людини до приємних переживань, а пізніше у бесідах, співрозмовах пояснюємо, що краса природи спонукає людину до пильного спостереження, що вона розвиває уявлення, пам'ять, сприяє розвитку творчих нахилів. Усе це проявляється у серіях замальовок, віршів, коротеньких прозових творів, які потім виносяться на колективне обговорення. Також звертаємо увагу дітей на те, як естетика у природі може благодатно впливати на відносини особистості з оточуючим світом, викликати соціальну активність, зміцнювати свідому любов до Батьківщини. Саме цій тематиці було присвячено годину роздумів «Думки про рідну природу», під час проведення якої діти висловлювали свої враження, відповідали на запитання: Які нові почуття я в собі помітив? Що дало мені спілкування з природою? Що я відкрив для себе нового? Хто побачив свого товариша з іншого боку? Відділити питання морального виховання від естетичного неможливо. Шляхом застосування різних форм і методів бібліотечної роботи ми намагаємося виховувати у дітей якості, які виражають загально-високо-етичне відношення до людей. Особливо ж орієнтуємо дітей на те, що потрібно бачити в людині прекрасне, намагатися зрозуміти того, хто не схожий на тебе, не бути пасивним і допомагати тим, хто потребує цього.

Полюбилися нашим читачам години щирого спілкування «Конверт дружніх питань», які проходять у особливо доброзичливій атмосфері, у формі вільного обміну думками з таких тем як життєво-побутова, морально-етична, гігієнічна, філософська. Цікаво проходить і комунікативна гра «Думка», де підлітки дружньо висловлюють по черзі свої думки,

говорячи тільки про все позитивне, але якщо є потреба, і всі згодні, то говорять і про негативні сторони. Для учнів 7-х класів ліцею при Запорізькому державному університеті разом з психологом було проведено «Товариську гру», мета якої — шляхом гри дати учням можливість пізнати самих себе через думку товаришів. Такі зустрічі, на нашу думку, спонукають їх подивитися на себе збоку, самовдосконалюватися, критично ставитися до себе.

Звичайно, без тісного спілкування з батьками будь-яка робота не буде плідною, а особливо в таких питаннях, як морально-етичні. У нас склалися дружні відносини з батьками, не байдужими до того, якими виростуть їхні діти. Батьки часто беруть участь у тематичних обговореннях, наприклад: «Як пережити цей підлітковий вік», «Ваш стиль спілкування з дитиною», «Що порадити дорослому синові, доньці» та ін. Об'єднала нас з ними і така форма роботи, як «Коло помічників дітей», де батьки можуть висловлювати свої думки, ділитися проблемами та разом шукати вихід із складних життєвих ситуацій.

Постійно проводячи роботу з виховання морально-соціальної зрілості дітей на засадах духовності, ми сподіваємося, що наші юні читачі стануть новою українською елітою — моральною, духовною, високоосвіченою, інтелектуальною, культурною та національно свідомою.